

Sjekkliste for egenrevisjon

9 FJØRFE

© Matmerk
Versjon 2020.5

Spørsmål som krever dokumentasjon vises med symbolet

9.1 GENERELT

9.1.1 Fører du verpelister/daglister fortløpende per hus/avdeling?

Du skal føre verpelister, daglister, besøksjournal og annet registreringsverktøy for produksjonen fortløpende sammen med andre noteringer du selv mener er relevante. Du kan registrere dette elektronisk og/eller på papir.

Minstekrav til dokumentasjon er

- dato for innsett
- dyras opprinnelse
- egg: rugeri og oppaler
- fjørfekjøtt og oppal av unghøner: rugeri
- antall innsatte dyr
- bruksareal
- ytelse
- egg: totalt antall egg og antall gulvegg
- fjørfekjøtt og oppal av unghøner: dyras vektutvikling
- antall døde dyr – om mulig med angivelse av dødsårsak
- antall avlivede dyr – med oppføring av avlivingsårsak (før opp sykdom og/eller hvilken skade)
- fôrleverandør
- dato for leveranse av innkjøpt fôr
- fôrforbruk (eventuelt fôrkjøp dersom du ikke har fôrvekt)
- vannforbruk
- fôring med andre fôrmidler
- endring av lysdag og justering av lysstyrke
- logg over alle besøk
- haking, fjørplukking og andre adferdsproblemer
- egg: tidspunkt for etterfylling av strø, åpning og lukking av sandbad i innredede bur
- teknisk inspeksjon og funksjonstesting av ventilasjonsanlegg, alarmsystem og nødstrømsaggregat
- eventuell innsending av blodprøver eller døde dyr for obduksjon – ta vare på obduksjonsrapporter og prøvesvar
- veterinærbesøk, behandling og forebyggende helsearbeid
- eventuell bruk av medisiner, vaksiner, vitamintilsetning eller liknende
- dato for innsending av salmonellaprøver
- fjørfekjøtt: dato for innsending av *Campylobacter*-prøver
- dokumentasjon på antall dyr som er i flokken til enhver tid, for eksempel ved delt utslakting

Dersom du bruker medisiner, skal du dokumentere dato for behandling, type og mengde medisin og overholdelse av tilbakeholdelsesfrister.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.1.2 Oppbevarer du verpelister/daglister og annen dokumentasjon for produksjonen i minimum 5 år etter utslaktning eller levering av innsettene?

Å kunne dokumentere at produksjonen har foregått i samsvar med kravene, er en viktig del av kvalitetssystemet. Både offentlige myndigheter og forbrukere skal kunne forsikre seg om at produksjonen har foregått på riktig måte.

God dokumentasjon og bruk av produksjonskontroll/effektivitetskontroll vil dessuten gi deg følgende fordeler:

- Du kan reagere raskt hvis det oppstår uregelmessigheter
- Du får mulighet til senere å analysere deg tilbake til årsakene til eventuelle dårlige resultater.
- Du får mulighet til å unngå gjentatte feil.
- Du står sterkere overfor leverandører hvis produksjonen svikter.
- Du kan sammenlikne resultater fra innsett til innsett.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

9.2 LUFT, LYS OG STRØ

9.2.1 Er det god nok ventilasjon slik at det er et tilfredsstillende klima i dyrerommet året rundt?

For høye gasskonsentrasjoner kan skade både mennesker og dyr

Uheldige konsentrasjoner av gasser er skadelig for både dyr og røkter. Høye konsentrasjoner av ammoniakk har vist seg å gi redusert tilvekst og økt fôrforbruk. Ammoniakk kan lamme eller ødelegge flimmerhårene i luftveiene. Disse flimmerhårene er en del av kroppens forsvar mot støv, virus og bakterier, så hvis de ødelegges, gir det økt fare for luftveisinfeksjoner.

Høye konsentrasjoner av ammoniakk kan også gi øyeskader. Ammoniakkutvikling i fuktig strø kan gi sviskader på tråputer og bryst hos fuglene.

Kontroller gasskonsentrasjonen i dyrerommet. Innfør tiltak om nødvendig

I dyrerommet skal gasskonsentrasjonen i lufta bare unntaksvis overstige 25 ppm ammoniakk (NH₃) og 3000 ppm karbondioksid (CO₂). «Unntaksvis» betyr her ved spesielle situasjoner, for eksempel ved utkjøring av gjødsel eller på unormalt kalde dager. Du kan få kjøpt enkelt måleutstyr. Rådgivere har som regel slikt måleutstyr og kan hjelpe deg med målingen. Har du vedvarende problemer med for høye gasskonsentrasjoner, bør du vurdere tiltak for å bedre luftkvaliteten. Dette kan være å sette inn tilleggsvarme, slik at du får ventilert mer, eller det kan være å gjødsle ut oftere i systemer med gjødselbånd (innredede bur og aviarier). I gulvsystemer med gjødselkasser bør du vurdere om det kan være mulig å gjødsle ut i løpet av innsettet.

Sørg for at ventilasjonsanlegget har nok kapasitet

Ventilasjonsanlegget skal ha en kapasitet på minimum 4 m³ per kg levendevekt per time til slaktekilling og minimum 3,4 m³ per kg levendevekt per time til kalkun.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.2.2 Er det mulig å justere lysstyrken i dyrerommet?

Dyra og adferden deres påvirkes av lys. Dersom fjørfeet ditt viser adferdsproblemer som fjørplukking, hakking, uro eller hysteri, er det viktig å kunne dimme lyset for å redusere problemet. Lyset må kunne dimmes ned til et minimum (1–2 lux).

Dyra må ha en lang nok mørkeperiode i løpet av døgnet for at de skal få nok hvile, og for at de biologiske prosessene skal kunne fungere normalt. Du må sikre at lyset er jevnt fordelt i fjørferommet.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

	Svar		
	Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.2.3 Blir strø og annet som skal inn i huset, lagret, transportert og lagt inn på en slik måte at smitte ikke dras med?

Alt som kommer inn i huset, kan dra med seg smittestoffer. Du må derfor tenke på smittehygiene i forbindelse med alt som skal inn i huset. Dette gjelder også materialer for sysselsetting og miljøberikelse.

Du må derfor lagre og håndtere strøet på en måte som minimerer denne risikoen for smitte. Du må bruke friskt, tørt og muggfritt strømateriale. Kutterflis skal være fra ubehandlede materialer.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

9.2.4 Har du rutiner for å holde strøet tørt og løst?

Strø er definert i *forskrift om hold av høns og kalkun* (§ 3) som «løst materiale, for eksempel sand, grus, flis, halm og torv, som er egnet til at dyra kan tilfredsstille atferdsmessige behov som hakking, skraping og sandbading».

Å holde strøet tørt og løst er blant annet viktig for å opprettholde sunne tråputer og for at dyra skal ha noe å sysselsette seg med framfor å hakke på hverandre. For verpehøner har tørt strø også betydning for eggkvaliteten, fordi eggene lett kan bli skitne når hønene går med våte og skitne bein inn i redene. Blander du for eksempel litt nytt strø eller helt korn i strøet, vil du bidra til at dyra vil hakke og skrape mer, noe som er gunstig for strøkvaliteten. Får du problemer, kan du selv bearbeide strøet med en rive eller liknende. Du må gjøre ditt beste for å holde strøet tørt og løst over hele arealet gjennom hele innsettet.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.2.5 Dokumenterer du lysprogrammets daglengde og lysstyrke, og endringer i dette?

Du må tilpasse lyset til dyras naturlige døgnrytme. Etter de første dagene med tilvenning for dyra skal lysprogrammet følge en 24 timers syklus og inkludere en uavbrutt mørkeperiode på minst 8 timer. Slaktekylling skal ha en uavbrutt mørkeperiode på minst 6 timer, eller 2 uavbrutte mørkeperioder som hver skal være på minst 4 timer. Bestemmelsene om mørkeperiode kan bare fravikes når det er nødvendig av hensyn til dyrevern.

Du må dokumentere bruken av lysprogrammet, som daglengde og lysstyrke.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Lov om dyrevelferd	Lovkrav

9.3 SMITTEVERN

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.3.1 Har du en skriftlig smittevernplan for ditt dyrehold?

Som dyreholder plikter du å ha rutiner for smittevern nedskrevet i en smittevernplan. Den skal inneholde en plantegning over dyre- og persontrafikken på gården, den skal være tilpasset ditt dyrehold, og den skal omfatte hele driftsopplegget.

Smittevernplanen skal blant annet beskrive hvordan

- dyr tas inn og ut av dyreholdet, inkludert til og fra beite
- god dyrehelse sikres ved livdyrkjøp, inkludert mulighet for å oppstalle dyra separat
- melk og egg leveres
- mulig smitte fra egen og innleid arbeidskraft hindres
- persontrafikken inn og ut av dyreholdet foregår, med særlige krav til veterinærer og andre som er tilknyttet eller i mulig kontakt med andre dyrehold
- kadaver, gjødsel og avfall håndteres og hentes
- fôrhygiene, vanningsanlegg, strø, redskap og utstyr sikres
- man får tilgang på desinfeksjonsmiddel
- risikoen for å spre smitte ved krysstrafikk mellom dyr, mennesker og kjøretøy kan reduseres

Du skal sikre at alle som arbeider i dyreholdet, kjenner og følger smittevernplanen. Planen skal oppdateres årlig og legges fram når Mattilsynet ber om det.

På **ksl.no** kan du finne eksempler og hjelpemateriell for å lage din egen smittevernplan.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
KSL - Husdyr, smittevernplan	Bransjekrav

9.3.2 Følger du «alt inn/alt ut-prinsippet»?

«Alt inn / alt ut»-prinsippet innebærer at man tømmer, rengjør og desinfiserer huset før man setter inn nye dyr. Dette gjør man for å unngå å smitte unge dyr med smittestoffer fra eldre dyr. Ved å praktisere «alt inn / alt ut»-prinsippet bryter man smittesykluser og hindrer at smittestoffer får bygd seg opp. Derfor bør man etterstrebe å sette inn dyr på samme tid hvis man er flere fjørføhus tett inntil hverandre.

§ Krav

Smittebeskyttelse i fjørfeproduksjon fra Animalia	Bransjekrav
---	-------------

9.3.3 Har du rutiner for å hindre at smitte overføres mellom forskjellige fjørfeproduksjoner og mellom fjørfe med ulike alder?

Du må ha gode rutiner og kontroll over produksjonen hvis du driver med ulike fjørfeproduksjoner eller har fjørfe med ulike alder på samme tid.

§ Krav

Smittebeskyttelse i fjørfeproduksjon fra Animalia	Bransjekrav
---	-------------

	Svar		
	Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.3.4 Har du smittesluse med fysisk skille mellom sonene som er tett til gulv, og som er innrettet slik at alle skifter klær og sko, samt vasker/desinfiserer hender ved passering?

For å forebygge smitte må du ha ei smittesluse for de som skal inn i fjøset. Smitteslusa skal være delt med et fysisk skille, minimum 40 cm høyt som er tett til gulv. I denne slusa skal personer ved hver passering rengjøre hender og medbragt utstyr, og skifte fottøy og klær eller ta på overtrekkstøy. Hvis det er nødvendig, skal både personer og utstyr desinfiseres, for eksempel utstyr som brukes i flere besetninger, slik som vekt, skanner, m.m.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

9.3.5 Sikrer du at personer som har besøkt dyrehold med fjørfe i utlandet ikke får adgang til husdyrrom før det har gått minst 48 timer?

Personer som har besøkt dyrehold med fjørfe i utlandet, skal ikke ha adgang til husdyrrom før det har gått 48 timer. Hvis det bryter ut husdyrsykdom i utlandet, må man forholde seg til de regelendringene som dette medfører.

I mange land er det fjørfesykdommer som vi ikke ønsker å få inn i Norge. Du må derfor være særlig aktsom når det gjelder personer som nylig har vært i utlandet. Dette gjelder turister og utenlandsk sesonghjelp så vel som gårdens egne folk.

På animalia.no kan du lese mer om hvordan du kan forebygge smitte etter reise.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
Forebygg smittespredning etter reise	Lovkrav

9.3.6 Varsler du veterinær ved mistanke om smittsomme dyresykdommer?

Dyrehelsepersonell, dyreeiere og publikum spiller en viktig rolle i overvåkingen av alvorlige smittsomme dyresykdommer. Alle som avdekker eller mistenker utbrudd av alvorlige smittsomme sykdommer hos dyr (A- eller B- sykdommer), skal varsle Mattilsynet umiddelbart på telefon 22 40 00 00.

Hvilke dyresykdommer som betegnes som A-, B- og C-sykdommer, står i *forskrift om sykdom hos dyr*.

Varsle og iverksett tiltak

Som hovedregel skal du derfor umiddelbart varsle Mattilsynet, veterinær og varemottakere dersom du har mistanke om at det har brutt ut en smittsom dyresykdom som kan gi vesentlige samfunnskonskvenser (f.eks. fugleinfluenza eller Newcastle disease).

I samråd med Mattilsynet og aktuelle varemottakere skal du umiddelbart iverksette nødvendige tiltak for å forebygge, redusere eller eliminere eventuelle skadevirkninger.

Er du i tvil om det er en sykdom som skal varsles, kontakt helseovervåkingsveterinæren din.

Mer informasjon om dyresykdommer og råd for å unngå spredning finner du på mattilsynet.no.

§ Krav

Forskrift om sykdom hos dyr	Lovkrav
-----------------------------	---------

9.3.7 Fører du besøkslogg over alle som har vært på besøk i dyrerommet?

Du må som et minimum føre logg over besøkende som passerer smitteslusa, men helst bør du føre logg over alle besøkende (også de som bare oppholder seg i uren sone). Du kan føre besøksloggen i en egen bok eller ved å notere i verpelister/daglister. Du kan også gjøre føringen elektronisk. Besøksloggen gir oversikt over hvem som har vært i fjørfehuset til hvilke tidspunkter. Dette gjør det lettere å spore smitten ved sykdomsutbrudd.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.3.8 Følger du kravet om at det ikke skal være pryd- og hobbyfjorfe på gårdsbruk med fjorfeproduksjon?

I hobby- og prydforfemiljøet kan det finnes smittestoffer som vil gi store konsekvenser i kommersiell fjorfeproduksjon hvis smitten kommer inn. Det er derfor viktig at produksjonsfjorfeene dine ikke kommer i kontakt med disse miljøene.

§ Krav

Smittebeskyttelse i fjorfeproduksjon fra Animalia	Bransjekrav
---	-------------

9.3.9 Sikrer du at andre dyr, for eksempel hunder og katter, ikke slipper inn i fjorfehuset?

Hunder, katter og andre dyr kan være bærere av smittestoffer.

9.3.10 Er anlegget sikret mot at rovdyr, smågnagere og fugler kan trenge seg inn?

Rovdyr, smågnagere og fugler kan overføre smitte til fjorfeflokken. Fugler og smågnagere tiltrekkes av fôrrester, og smågnagerne trives i tillegg godt der de kan finne skjul.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav

9.3.11 Oppbevarer du fôr utilgjengelig for smågnagere og fugler?

Smågnagere og fugler kan overføre smitte til fjorfeflokken. Fugler og smågnagere tiltrekkes av fôrrester, og smågnagerne trives i tillegg godt der de kan finne skjul.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

9.3.12 Er det minst 2 meter vegetasjonsfri sone eller kortklipt plen rundt fjorfehuset?

Hvis du har en vegetasjonsfri sone eller kortklipt plen rundt huset, blir området mindre attraktivt for skadedyr. Av samme grunn er det viktig å holde det rent og ryddig i og rundt huset og å sørge for at anlegget er sikret mot inntrengning av skadedyr.

9.3.13 Er det ryddig rundt fjorfehus og i eggpakkerom, egglager og andre birom?

Hvis du har det rent og ryddig i og rundt huset, blir området mindre attraktivt for skadedyr.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.3.14 Blir hus, innredning og utstyr rengjort, vasket og desinfisert mellom hvert innsett?

Holder du høns og/eller kalkun, er du pålagt å rengjøre og desinfisere fjøfhuset mellom hvert innsett.

Ved å rengjøre og desinfisere mellom innsettene bidrar du til god helse i den norske fjøfepopulasjonen ved at du «nullstiller» huset og forhindrer at smittestoffer får bygge seg opp. Ved rengjøring får du fjernet både smittestoffene og næringsgrunnlaget for dem. For at desinfeksjonsmidlene skal ha effekt, må dyrerom, sluse, fôrrom, utstyr og innredning først gjennom en grundig grovrengjøring, bløtgjøring og vask/etterskylling. Du må følge bruksanvisningen for desinfeksjonsmidlene (konsentrasjon på bruksløsningen, virketid og temperatur).

Etter at huset er rengjort og desinfisert, skal det tørke opp før nytt innsett. Tomtiden (det vil si tiden fra du desinfiserer, og fram til neste innsett) bør være minst sju dager. Dette bidrar til at det blir enda mindre smittestoffer igjen, siden de ikke har tilgang til næring, eller siden de ødelegges som følge av lyspåvirkning, tørke og andre forhold.

Veilederen for *Rengjøring og desinfeksjon i fjøfehus* finner du på animalia.no.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Rengjøring og desinfeksjon i fjøfehus	Bransjekrav

9.3.15 Når du bruker desinfeksjonsmiddel, noterer du hvilket middel du har brukt, og datoen for når du har brukt det?

Når du bruker desinfeksjonsmiddel, skal du dokumentere hvilket middel som er brukt, og datoen da det ble brukt.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

9.4 INNSETTING AV DAGGAMLE KYLLINGER ELLER UNGHØNER

9.4.1 Stammer dyrematerialet fra en importør som følger fjørfenæringens tilleggskrav ved import?

Daggamle kyllinger og unghøner skal være kjøpt fra en sertifisert leverandør. Gjennom Kontrollutvalg Import Fjørfe (KIF) stiller norsk fjørfenæring tilleggskrav til de som importerer dyremateriale. Formålet med denne frivillige importkontrollen er å etablere et forpliktende samarbeid mellom aktørene i fjørfenæringa som kan forebygge at uønskede smittestoffer og sykdommer kommer til Norge gjennom import av levende fjørfe.

Se animalia.no for mer informasjon.

§ Krav

KIFs sjekklister før import av fjørfe	Bransjekrav
Regelverk som angår import av fjørfe og rugeegg	Lovkrav
Forskrift om samhandel, fjørfe og rugeegg	Lovkrav

9.4.2 Er det rutiner på gården som hindrer smitteoverføring når kylling og unghøner leveres?

For å hindre at smitte overføres mellom produsenter eller fra produsent til rugeri/oppaler, er det viktig at personell fra transportbilen ikke går inn i fjøfhuset når de leverer kyllingene eller unghønene. I tillegg bør rampa desinfiseres rett før dyra kommer.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.4.3 Kontrollerer du at antall dyr pr. m² (høner, livkylling) eller dyras levendevekt i kg pr. m² (slaktekylling, kalkun) holder seg innenfor forskriftskravet?

Slaktekylling:

Det er viktig å følge med på hva som er den reelle dyretettheten i flokken (kg levendevekt per m²), og å sammenlikne denne med husets lovlige dyretetthet, slik at du kan iverksette nødvendige tiltak dersom du står i fare for å bryte grensen for lovlighet. Du må følge «Dyrevelferdsprogram slaktekylling» dersom du skal produsere over 25 kg levendevekt per m².

Slaktekalkun:

For kalkun til kjøttproduksjon skal dyretettheten ikke overstige 38 kg levendevekt per m² når dyras gjennomsnittlige levendevekt ligger under 7 kg. Når den gjennomsnittlige levendevekten ligger over 7 kg, skal dyretettheten ikke overstige 44 kg levendevekt per m².

Verpehøner:

I innredede bur skal det være minst 850 cm² burareal per dyr, og minst 675 cm² av dette skal være bruksareal. I løsdrift (frittgående) skal det være maksimalt 9 dyr per m² bruksareal.

Avlsdyr i løsdrift:

For avlsdyr av verperase gjelder de samme kravene som for verpehøner i løsdrift. For avlsdyr av slakterase skal dyretettheten ikke overstige 7 dyr per m².

Avlsdyr i bur:

For avlsdyr av verperase og slakterase gjelder samme kravene som for verpehøns i innredede bur. For avlsdyr av slakterase skal dyretettheten ikke overstige 6 dyr per m².

Avlskalkun:

Ved oppdrett av kalkuner som skal brukes som avlsdyr, skal dyretettheten ikke overstige 4 høner per m² og ikke overstige 2 haner per m².

Livkylling i bur:

Dyretettheten skal ikke overstige 28 dyr per m² etter 5 ukers alder og ikke overstige 15 dyr per m² etter 17 ukers alder.

Livkylling i fleretasjesystemer:

Dyretettheten skal ikke overstige 24 dyr per m² bruksareal etter 5 ukers alder og fram til 16 ukers alder. Ved oppdrett etter 16 ukers alder skal dyretettheten ikke overstige 22 dyr per m² bruksareal.

Livkylling i løsdrift:

Dyretettheten skal ikke overstige 15 dyr per m² etter 12 ukers alder og skal ikke overstige 12 dyr per m² etter 17 ukers alder. Det er lov å fravike dette i perioden da kyllingene venner seg til verpehuset.

Bruksarealet er flatearealet som er tilgjengelig for dyra. Redearealet inngår ikke i bruksarealet.

§ Krav

Forskrift om høns og kalkun	Lovkrav
Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.4.4 Fører du journal når du kjøper, selger, mottar eller gir bort fjørfe eller rugeegg?

Når du kjøper, selger, mottar eller gir bort fjørfe eller rugeegg, skal du føre en journal som viser

- navn og adresser til avsendere og mottakere
- hvor mange dyr eller rugeegg som ble flyttet, og når de ble flyttet

Er du eggprodusent, er det nok med deklarasjon for unghønene. Du skal oppbevare opplysningene i minst to år og legge dem fram når Mattilsynet ber om det.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

9.5 FÔR OG VANN

9.5.1 Har du rutiner for å sjekke at fôr- og vanntilførsel fungerer?

Når du registrerer fôr- og vannforbruk, kan du raskt kan oppdage om det er noe galt, og sette inn tiltak. Særlig er det viktig å lese av vannmåleren og eventuelt fôrvekten daglig. Du må likevel ikke stole blindt på måleinstrumentene, men også sjekke at dyra virkelig får vann og fôr i alle nippelrekker/drikkekar og fôrrenner/skåler.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.5.2 Tar du vare på fôrprøver og varedeklarasjon/førseddel for innkjøpt kraftfôr?

Du skal oppbevare en fôrprøve på ca. 0,5 kg fra hver fôrleveranse. Fôrprøver med bilag skal oppbevares hos fjørfeprodusenten så lenge de kan ha betydning for produksjonsresultat og produktkvalitet. Fôrprøver skal oppbevares tørt og kjølig.

9.5.3 Registrerer du vannforbruket daglig?

Når du registrerer fôr- og vannforbruk, kan du raskt kan oppdage om det er noe galt, og sette inn tiltak. Særlig er det viktig å lese av vannmåleren og eventuelt fôrvekten daglig. Du må likevel ikke stole blindt på måleinstrumentene, men også sjekke at dyra virkelig får vann og fôr i alle nippelrekker/drikkekar og fôrrenner/skåler.

9.5.4 Holder vannet drikkevannskvalitet?

Vann kan bære med seg smittestoffer. Offentlig kontrollerte vannverk har rutiner for å overvåke dette. Dersom vannet kommer fra din egen private vannkilde, må du ta vannprøve for analyse hver høst i tidsrommet august–november. Vannprøven skal analyseres for kimtall ved 22 °C, koliforme bakterier og *E. coli*-bakterier. For overflatevannkilder skal det i tillegg undersøkes for bakterien *Clostridium perfringens*.

Vær på vakt mot *Campylobacter*-smitte

Campylobacter er en bakterie som kan gi sykdom hos mennesker. Håndtering av rå kylling og dårlig varmebehandling er en viktig kilde til smitte blant folk. En bør derfor forhindre å få *Campylobacter*-smitte inn i fjørfehuset. Kyllinger som får vann fra private vannkilder, har større risiko for å bli smittet med *Campylobacter* enn andre kyllinger. Selv på gårder med anlegg for UV-desinfeksjon av vannet er det funnet *Campylobacter* i vannet. Et UV-desinfeksjonsapparat skal ha kontinuerlig oppfølging og ettersyn, og da er det blant annet viktig å vaske av kvartsglass og skifte ut UVlamper.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Drikkevannshygiene i fjørfehus	Bransjekrav

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.6 HELSE OG SYKDOM

9.6.1 Har dyra tilsyn minimum 2 ganger om dagen?

Dyra skal blir sett til minst to ganger daglig og oftere når det er nødvendig. I tilsynet må det legges særlig vekt på å oppdage tegn på dårlig velferd eller helse hos dyra. Automatisk overvåkingsutstyr skal ikke erstatte tilsyn gjort av personell som er fysisk til stede hos dyra.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.6.2 Er det rutiner på gården for å oppdage og avlive uhelbredelig syke eller sterkt svekkede dyr?

Har du uhelbredelig syke eller skadde dyr, skal de avlives straks for at de skal slippe å lide. Døde dyr skal fjernes daglig fra dyrerommet. Reder må sjekkes daglig for døde dyr. Dette er viktig for dyrevelferd, smittehygiene og produksjonsetikk.

Les mer om avlaving av fjørfe ved sykdom og skade på animalia.no.

Dersom du driver oppal av unghøner og rugeeggproduksjon, er du pålagt å gi Mattilsynet opplysninger om alle forandringer i produksjonsresultatet og alle andre tegn som kan gi mistanke om smittsom fjørfesykdom. Dersom det er mistanke om sykdom, skal Mattilsynet ta nødvendige prøver for å stille eller bekrefte diagnosen.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Avlaving av fjørfe	Lovkrav
Forskrift om sertifisering av fjørfevirksomheter	Lovkrav

9.6.3 Blir eventuelle døde dyr fjernet snarest mulig og minimum daglig fra dyrerommet?

Døde dyr skal fjernes daglig fra dyrerommet. Reder må sjekkes daglig for døde dyr. Dette er viktig for dyrevelferd, smittehygiene og produksjonsetikk.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.6.4 Blir døde dyr fryst ned og oppbevart midlertidig på et egnet sted, isolert fra dyrerom og egglager?

Døde dyr skal du oppbevare midlertidig nedkjølt eller frosset på et egnet sted isolert fra dyrerom og egglager. Det er etablert ordninger for å samle inn fjørfekadaver. Når du leverer fjørfekadaver, må dyra være nedfrosset. Kontakt eggpakkeri/slakteri for å få en oversikt over hvor du skal henvende deg i ditt område.

9.6.5 Blir kadaver levert til godkjent mottak eller brent i godkjent forbrenningsanlegg?

Døde dyr skal du oppbevare midlertidig nedkjølt eller frosset på et egnet sted isolert fra dyrerom og egglager. Det er etablert ordninger for å samle inn fjørfekadaver. Når du leverer fjørfekadaver, må dyra være nedfrosset. Kontakt eggpakkeri/slakteri for å få en oversikt over hvor du skal henvende deg i ditt område. Bruker du forbrenningsovner til å håndtere dyrekadaver, må du ha godkjenning fra Mattilsynet. Det er i utgangspunktet ikke tillatt å grave ned kadaver. Mattilsynet kan likevel i særskilte tilfeller tillate at kadaver graves ned. Mattilsynet skal i slike tilfeller fortelle hvordan dette skal gjøres.

§ Krav

Animaliebiproduktforskriften	Lovkrav
------------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.6.6 Følger du «KSL-medisinstandard»?

KSL-medisinstandard, som ble innført i 2010, er en del av KSL-standarden for husdyrproduksjonene. Medisinstandarden definerer kravene som kvalitetssystemet (KSL) stiller til husdyrprodusentene når det gjelder bruk av medisiner i besetninga. Veterinæren har ansvar for at de som skal medisinere dyr, får tilstrekkelig opplæring når det inngås medisiningsavtale. Opplæringen skal dokumenteres.

§ Krav

KSL-medisinstandard	Bransjekrav
---------------------	-------------

9.6.7 Veterinæren rapporterer alle behandlinger. Rapporterer du alle egenbehandlinger, slik at slakteriet har tilgang til matkjedeinformasjon fra din besetning 24 timer før slakting?

Slakteriet skal ha tilgang på matkjedeinformasjon fra besetninga 24 timer før slakting for å kunne planlegge slakting og kjøttkontroll. Opplysninger om besetninga og om helsetilstanden til de aktuelle dyra er sentral matkjedeinformasjon. Som dyreeier har du formelt ansvaret for å skaffe denne informasjonen, men dataflyten i husdyrnæringa er bygd opp slik at slakteriet har tilgang på relevant informasjon også fra andre kilder.

Slik oppfyller du kravet

Du imøtekommer kravet om å gi informasjon om besetninga hvis disse rutinene blir fulgt:

- Du melder alltid fra til Mattilsynet når du har mistanke om alvorlig smittsom dyresykdom.
- Besetninga deltar i kontrollprogrammene for salmonella og *Campylobacter*.
- Besetninga deltar i produksjonskontroll, og du registrerer data kontinuerlig.
- Du dokumenterer veterinærbesøk i HelseFjørfe.
- Du melder fra til slakteriet 24 timer før transport/slakting hvis det er særlige forhold ved flokkens helse som kan ha betydning for slaktinga.

§ Krav

Animaliehygieneforskriften	Lovkrav
----------------------------	---------

9.6.8 Melder du fra til eggpakkeriet/slakteriet om eventuelle tilbakeholdelsesfrister dersom dyra er medisinert?

Du må varsle eggpakkeriet/slakteriet dersom dyra blir medisinert. Dette er for å hindre at egg og fjørfekjøtt med medisinrester kommer ut på markedet.

§ Krav

Matloven	Lovkrav
----------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.6.9 Tar du salmonellaprøver i samsvar med forskriften?

Det er forskjellige regler for salmonellaprøver avhengig av om det dreier seg om verpehøner, slaktefjørfe, eller unghøner.

Verpehøner:

Ifølge *forskrift om kontroll med salmonella i fjørfe* skal det tas salmonellaprøver av verpehøner hver 15. uke. Har du frittgående høner, skal du bruke svabersokker (2 par). Har du høner i bur, skal du ta avføringsprøve (150 g).

Slaktefjørfe:

Ifølge *forskrift om kontroll med salmonella i fjørfe* skal det tas salmonellaprøver av slaktefjørfe 10–19 dager før de slaktes. Resultatene må være klare før dyra kan slaktes. Du skal bruke svabersokker (2 par) når du tar prøver. Dette gjelder alt fjørfe som går til kjøttproduksjon.

Unghøner:

Ifølge *forskrift om kontroll med salmonella i fjørfe* skal det tas salmonellaprøver av unghøner to uker før de flytte. Har du frittgående høner, skal du bruke svabersokker (2 par). Har du høner i bur, skal du ta avføringsprøve (150 g).

§ Krav

Forskrift om kontroll med Salmonella i fjørfe	Lovkrav
---	---------

9.6.10 Har du tegnet avtale med veterinær om helseovervåking i besetningen?

Når du har en kommersiell fjørfebesetning, skal du ha skriftlig avtale med veterinær om helseovervåking av besetninga. Formålet er å opprettholde den gode fjørfehelsen vi har i Norge og å sikre trygg mat og god dyrevelferd.

Avtalen skal minst inneholde krav om at veterinæren kommer på regelmessige besøk for å kontrollere helsen i besetninga, og krav om at du tar kontakt med veterinæren ved tegn på sykdom, klare produksjonsavvik, adferdsproblemer eller økt dødelighet. Veterinæren skal sette opp avtalen i fagsystemet HelseFjørfe (helsefjorfe.animalia.no).

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Dyrevelferdsprogram verpehøns	Bransjekrav

9.7 EGGPRODUKSJON

9.7.1 Bli eggene samlet daglig, sortert og pakket i samsvar med kravene fra eggpakkeriet og straks overført til kjølerom?

Egg skal samles inn minst én gang om dagen og raskt legges til oppbevaring i kjølerom. I kjølerommet skal det være 8–12 °C og 75–80 % luftfuktighet. Dette er viktig for å opprettholde god kvalitet på eggene. Egg som er lagt feil, skal plukkes regelmessig. Bare egg som er samlet inn daglig, kan leveres til eggpakkeri.

Du må følge retningslinjer fra eggpakkeriet for hvordan eggene skal håndteres og merkes.

Eggene skal oppbevares uten direkte sollys. Emballasjen skal være ny, vasket og frysebehandlet eller varmebehandlet. Emballasjen må dessuten beskytte eggene mot støt. Egg kan lett ta smak eller lukt fra andre varer.

Rugeeggprodusenter skal følge rugeriets krav til håndtering og lagring av egg.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.7.2 Følger du bransjens retningslinjer hvis du vasker egg?

Vasker du egg, må du følge retningslinjene. Disse er beskrevet på plakaten *Egg – et unikt næringsmiddel. Hvordan opprettholde kvaliteten (animalia.no)*.

Når du vasker egg, er det blant annet viktig å overholde krav til vasketid, vasketemperatur og dosering av vaskemiddel (pH). Følg brukerveiledningen for vaskemiddelet. Husk at egg bare skal vaskes én gang.

§ Krav

Bransjestandard vasking av egg	Bransjekrav
--------------------------------	-------------

9.7.3 Lagres eggene i egglager ved temperatur på 8-12 °C?

Egg skal samles inn minst én gang om dagen og raskt legges til oppbevaring i kjølerom. I kjølerommet skal det være 8–12 °C og 75–80 % luftfuktighet. Dette er viktig for å opprettholde god kvalitet på eggene. Egg som er lagt feil, skal plukkes regelmessig. Bare egg som er samlet inn daglig, kan leveres til eggpakkeri.

Du må følge retningslinjer fra eggpakkeriet for hvordan eggene skal håndteres og merkes.

Eggene skal oppbevares uten direkte sollys. Emballasjen skal være ny, vasket og frysebehandlet eller varmebehandlet. Emballasjen må dessuten beskytte eggene mot støt. Egg kan lett ta smak eller lukt fra andre varer.

Rugeeggprodusenter skal følge rugeriets krav til håndtering og lagring av egg.

9.7.4 Oppbevarer du tom eggemballasje tørt, luktfritt og best mulig sikret mot skadedyr og insekter?

Emballasjen skal være ny, vasket og frysebehandlet eller varmebehandlet. Emballasjen må dessuten beskytte eggene mot støt. Egg kan lett ta smak eller lukt fra andre varer.

9.7.5 Er egglageret laget av materialer som ikke setter lukt eller smak på eggene?

Du må følge retningslinjer fra eggpakkeriet for hvordan eggene skal håndteres og merkes.

Eggene skal oppbevares uten direkte sollys. Emballasjen skal være ny, vasket og frysebehandlet eller varmebehandlet. Emballasjen må dessuten beskytte eggene mot støt. Egg kan lett ta smak eller lukt fra andre varer.

Rugeeggprodusenter skal følge rugeriets krav til håndtering og lagring av egg.

9.7.6 Er det kun egg og eggemballasje som oppbevares på egglageret?

9.7.7 Har egglageret rampe med egen inngang for eggtransportøren?

Det er viktig å sikre at eventuell smitte fra andre gårder ikke kommer inn i fjørfehuset. Et viktig tiltak er å ha en egen inngang for eggtransportøren. Rampen skal holdes ren, og den må være mulig å desinfisere.

9.7.8 Sikrer du at egg fra frittgående høner og egg fra høner i innredede bur ikke blandes?

Forbrukerne skal kunne være sikre på at egg er produsert slik de påstås å være produsert i markedsføringen. Dersom du har eggproduksjon både i innredede bur og i et system for frittgående høns, er det viktig at du har rutiner som sikrer at eggene ikke blir blandet sammen.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.7.9 Er rutinene i pkt. 9.7.8 dokumentert og godkjent av kvalitetsansvarlig ved eggpakkeriet?

Forbrukerne skal kunne være sikre på at egg er produsert slik de påstås å være produsert i markedsføringen. Dersom du har eggproduksjon både i innredede bur og i et system for frittgående høns, er det viktig at du har rutiner som sikrer at eggene ikke blir blandet sammen.

9.7.10 Hvis du selger rugeegg - er virksomheten sertifisert?

Hvis du selger rugeegg, skal virksomheten være sertifisert av Mattilsynet.

§ Krav

Forskrift om sertifisering av fjørevirksomhet	Lovkrav
---	---------

9.7.11 Etterfyller du strøbadene i innredede bur?

I innredede bur skal hønene ha tilgang på strøbad som stimulerer til å hakke, skrape og sandbade. Strøbadet skal være tilgjengelig i størst mulig del av perioden da dyra har lys. Dette er viktig for velferden til dyra, og det bidrar til å holde fjørdrakta i god stand gjennom innsettet.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.7.12 Dokumenterer du tidspunktet for etterfylling av strø og tidspunktet for åpning og lukking av strøbad i innredede bur?

9.7.13 Sørger du for at du får deklarasjoner for unghønene som du mottar, og lagrer du dem i minst to år?

Som eggprodusent skal du lagre deklarasjon for unghønene som du mottar. Du skal oppbevare opplysningene i minst to år og legge dem fram når Mattilsynet ber om det.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

9.7.14 Gjør du noe for å aktivisere frittgående høner, slik at du forebygger adferdsproblemer?

Høner utforsker ved å hakke. For å hindre at hønene plukker fjør av hverandre eller utvikler andre adferdsproblemer, som hysteri og kannibalisme, må du sørge for at hønene har nok å ta seg til. Høner kan aktiviseres med løst materiale som de kan hakke, plukke og spise på. Dette kan du ordne for eksempel ved å dele ut halm, høy, nytt strø, kråssestein, skjellsand og/eller helt korn regelmessig. Også i innredede bur er det viktig at strøet har egenskaper som gjør at hønene får tilfredsstilt hakkebehovet sitt. Å beholde en god fjørdrakt i flokken er viktig for dyrevelferden og for å holde et lavt fôrforbruk.

§ Krav

Lov om dyrevelferd	Lovkrav
--------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.7.15 Overvåker du blodmiddsituasjonen ved å ta middprøver og sende dem inn til Animalia for kontroll minst én gang per innsett?

Blodmidd går ut over velferden til hønene, og kan være plagsomt for røkteren. For å redusere omfanget av, og helst fjerne, midden må du sette i verk koordinerte tiltak i hele verdikjeden. Er du oppaler eller eggprodusent, skal du overvåke blodmiddsituasjonen. Animalia har et gratis overvåkingsprogram der man kan bruke feller for å påvise midd. Ring Animalia på telefon 23 05 98 00, eller send e-post til fjorfe@animalia.no.

§ Krav

Middprogrammet	Bransjekrav
----------------	-------------

9.7.16 Har du iverksatt tiltak for å redusere eventuelle problemer med blodmidd?

Er du eggprodusent og får påvist blodmidd i besetninga di, må du informere eggpakkeriet så raskt som mulig. Deretter må du i samråd med veterinæren for besetninga eller fagkonsulenten til varemottakeren iverksette tiltak for å redusere antallet midd til et minimum. Dette er for å hindre spredning av blodmiddden.

§ Krav

Middprogrammet	Bransjekrav
----------------	-------------

9.8 VERPEHØNER SOM AVLIVES PÅ GÅRDEN

9.8.1 Varsler du Mattilsynet på forhånd om verpehønene skal gassavlives i huset?

Du skal varsle Mattilsynet minst én uke i forveien dersom det skal avlives verpehøner på gården ved gassing i huset. Du må følge eventuelle pålegg fra Mattilsynet. Ved gassavliving i container trenger du ikke varsle Mattilsynet.

Se mer om avliving av fjørfe hos animalia.no.

§ Krav

Forskrift om avliving av dyr	Lovkrav
Avliving av fjørfe ved hjelp av CO ₂ i fjørfehus	Lovkrav

9.8.2 Har dyra tilgang til fôr og vann helt fram til de blir plukket?

Dyra skal ha tilgang til fôr og vann av hensyn til dyrevelferden.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.8.3 Sikrer du at dyra plukkes og bæres skånsomt, og har du eller en annen med ansvar for dyra oppsyn under plukkinga?

Dyra skal håndteres skånsomt av hensyn til dyrevelferden. Du som eier, eventuelt den som røkter dyra for deg, har ansvar for å gi opplæring i hvordan man håndterer dyra riktig. *Forskrift om hold av høns og kalkun* (§ 5) slår fast at alle som deltar i den daglige driften av dyreholdet skal kunne håndtere og stille dyra på en måte som sikrer god dyrevelferd. De skal også kunne kjenne igjen tegn på dårlig dyrevelferd, og iverksette tiltak der det er nødvendig. Fjørfe skal ikke bæres i ett bein.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.8.4 Avlives dyra av en kyndig person?

Avlivingen skal gjøres effektiv og humant og på en slik måte at dyra ikke påføres unødvendig lidelse, frykt eller andre former for stress. Dyra skal bedøves før de avlives, og avlivingen skal utføres av en person som er kyndig i avliving.

Opplæring i avliving skal gis av en som kan avlive dyr på forskriftsmessig måte. Dette gjelder imidlertid ikke når det er nødvendig å avlive syke eller skadde dyr straks og det ikke er forsvarlig å utsette avlivingen for å vente på noen som er kyndig i avliving.

Når en hel flokk skal avlives, er gassing med CO₂ – enten i container eller i huset – mest aktuelt. Bruker du gass, må du påse at gasskonsentrasjonen er riktig. Gassing i hus skal skje i samsvar med Animalias prosedyre *Avliving av fjørfe ved hjelp av CO₂ i fjørfehus*.

Halsdislokasjon og slag mot hodet skal ikke brukes rutinemessig. Det skal man bare gjøre hvis man ikke har andre bedøvningsmetoder tilgjengelig, og man skal aldri avlive mer enn 70 dyr per dag på denne måten. Den som står for avlivingen, skal forsikre seg om at hvert dyr er dødt.

Den som bedøver og avliver fjørfe som en del av næringsvirksomheten sin, skal være registrert hos Mattilsynet.

§ Krav

Lov om dyrevelferd	Lovkrav
Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Forskrift om avliving av dyr	Lovkrav
Avliving av fjørfe ved hjelp av CO ₂ i fjørfehus	Lovkrav

9.8.5 Blir kadavrene levert til et godkjent mottak?

Kadavrene skal leveres til godkjent mottak. Døde dyr skal du oppbevare midlertidig nedkjølt eller frosset på et egnet sted isolert fra dyrerom og egglager. Det er etablert ordninger for å samle inn fjørfekadaver. Når du leverer fjørfekadaver, må dyra være nedfrosset.

Kontakt eggpakkeri/slakteri for å få en oversikt over hvor du skal henvende deg i ditt område.

Bruker du forbrenningsovner til å håndtere dyrekadaver, må du ha godkjenning fra Mattilsynet. Det er i utgangspunktet ikke tillatt å grave ned kadaver. Mattilsynet kan likevel i særskilte tilfeller tillate at kadaver graves ned. Mattilsynet skal i slike tilfeller fortelle hvordan dette skal gjøres.

§ Krav

Animaliebiproduktforskriften	Lovkrav
------------------------------	---------

9.9 LEVERING AV DYR TIL SLAKTERIET, OG LEVERING AV UNGHØNER

9.9.1 Har dyra tilgang til vann helt fram til plukkingen starter?

Dyra skal ha tilgang på vann helt fram til de plukkes, av hensyn til dyrevelferd, slakteutbytte og slaktekvalitet.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.9.2 Er dyra uten fôr minimum 6 og maksimum 12 timer før slaktingen starter?

Ved å ta fôret fra dyra oppnår vi at tarmen er tilstrekkelig tømt før slakting. Det gir bedre slaktehygiene. Av hensyn til dyrevelferden skal det imidlertid ikke gå for lang tid fra man fjerner fôret fjernes, til dyra blir slaktet.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.9.3 Er det mulig å blende porten og andre større lysåpninger slik at det er mørkt nok i dyrerommet når dyra plukkes?

Dyra blir roligere dersom du demper lyset eller bruker blått lys. For å hindre at dagslys ødelegger denne effekten, bør du blende rundt portåpninger og liknende.

9.9.4 Sikrer du at dyra plukkes og bæres skånsomt, og har du eller en annen med ansvar for dyra oppsyn under plukkinga?

Dyra skal håndteres skånsomt av hensyn til dyrevelferden. Hvordan man håndterer dyra, kan også påvirke produktkvaliteten. Du som eier, eventuelt den som røkter dyra for deg, har ansvar for å gi opplæring i hvordan man håndterer dyra riktig.

Forskrift om hold av høns og kalkun (§ 5) slår fast at alle som deltar i den daglige driften av dyreholdet skal kunne håndtere og stille dyra på en måte som sikrer god dyrevelferd. De skal også kunne kjenne igjen tegn på dårlig dyrevelferd, og iverksette tiltak der det er nødvendig. Fjørfe skal ikke bæres i ett bein.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.9.5 Får personellet opplæring i riktig håndtering av dyr?

Dyra skal håndteres skånsomt av hensyn til dyrevelferden. Hvordan man håndterer dyra, kan også påvirke produktkvaliteten. Du som eier, eventuelt den som røkter dyra for deg, har ansvar for å gi opplæring i hvordan man håndterer dyra riktig.

Forskrift om hold av høns og kalkun (§ 5) slår fast at alle som deltar i den daglige driften av dyreholdet skal kunne håndtere og stille dyra på en måte som sikrer god dyrevelferd. De skal også kunne kjenne igjen tegn på dårlig dyrevelferd, og iverksette tiltak der det er nødvendig. Fjørfe skal ikke bæres i ett bein.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.10 OPPAL AV UNGHØNER OG/ELLER UNGKALKUN

9.10.1 Er virksomheten sertifisert?

Selger du levende fjørfe og/eller rugeegg, skal virksomheten være sertifisert av Mattilsynet. Aller du opp fjørfe eller produserer egg til bruk i egen virksomhet, trenger du ikke sertifisering.

§ Krav

Forskrift om sertifisering av fjørfeverksomheter	Lovkrav
--	---------

9.10.2 Registrerer du dyras vektutvikling?

9.10.3 Gjør du noe for å aktivisere frittgående høner, slik at du forebygger adferdsproblemer?

Høner utforsker ved å hakke. For å hindre at hønene plukker fjør av hverandre eller utvikler andre adferdsproblemer, som hysteri og kannibalisme, må du sørge for at hønene har nok å ta seg til. Høner kan aktiviseres med løst materiale som de kan hakke, plukke og spise på. Dette kan du ordne for eksempel ved å dele ut halm, høy, nytt strø, kråstein, skjellsand og/eller helt korn regelmessig. Også i innredede bur er det viktig at strøet har egenskaper som gjør at hønene får tilfredsstillende hakkebehovet sitt. Å beholde en god fjørdrakt i flokken er viktig for dyrevelferden og for å holde et lavt fôrforbruk.

§ Krav

Lov om dyrevelferd	Lovkrav
--------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.10.4 Overvåker du blodmiddsituasjonen ved å ta middprøver og sende dem inn til Animalia for kontroll minst én gang per innsett?

Blodmidd går ut over velferden til hønene, og kan være plagsomt for røkteren. For å redusere omfanget av, og helst fjerne, midden må du sette i verk koordinerte tiltak i hele verdikjeden. Er du oppaler eller eggprodusent, skal du overvåke blodmiddsituasjonen. Animalia har et gratis overvåkingsprogram der man kan bruke feller for å påvise midd. Ring Animalia på telefon 23 05 98 00, eller send e-post til fjorfe@animalia.no.

§ Krav

Middprogrammet	Bransjekrav
----------------	-------------

9.10.5 Har du iverksatt tiltak for å redusere eventuelle problemer med blodmidd?

Er du oppaler og får påvist blodmidd i besetninga di, må du informere eggprodusenten så raskt som mulig. Deretter må du i samråd med veterinæren for besetninga eller fagkonsulenten til varemottakeren iverksette tiltak for å redusere antallet midd til et minimum. Dette er for å hindre spredning av blodmidd.

§ Krav

Middprogrammet	Bransjekrav
----------------	-------------

9.10.6 Informerer du eggprodusenten så tidlig som mulig dersom du får påvist blodmidd?

Er du oppaler og får påvist blodmidd i besetninga di, må du informere eggprodusenten så raskt som mulig. Deretter må du i samråd med veterinæren for besetninga eller fagkonsulenten til varemottakeren iverksette tiltak for å redusere antallet midd til et minimum. Dette er for å hindre spredning av blodmidd.

9.10.7 Når du skal levere høner til en eggprodusent: Gir du eggprodusenten en anbefaling om hvordan forholdene skal legges til rette for at overgangen skal bli så gunstig som mulig for hønene, og gjør du det i så fall minst én uke før leveringsdagen?

Når du skal levere høner til en eggprodusent, skal du minst én uke før leveringsdagen gi eggprodusenten en anbefaling om hvordan forholdene skal legges til rette for at overgangen skal bli så gunstig som mulig for hønene. Da må du minimum informere om fôr og temperatur i huset, og i tillegg fortelle om eventuelle avvik utover det normale.

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.10.8 Leverer du unghøner med deklarasjon?

Senest når du leverer hønene, skal du gi eggprodusenten en deklarasjon om hønene. Deklarasjonen skal opplyse om følgende forhold ved oppalingen:

- daglengde
- lysstyrke
- dyretype
- antall dyr
- klekkedato
- dødelighet i oppalet
- eventuell koksidiøsebehandling eller annen medisinsk behandling
- utførte vaksinasjoner
- salmonellaprøver i samsvar med forskrift
- blodmiddstatus
- gjennomsnittsvekt og flokkens jevnhet (det vil si andel av hønene som er innenfor +/- 10 prosent av gjennomsnittsvekten) i aldersperiodene 4–8 uker og 13–16 uker.

§ Krav

Dyrehelseforskriften	Lovkrav
----------------------	---------

9.10.9 Når du inngår salgskontrakt med eggprodusenten – gir du en erklæring i kontrakten om at hønene har samme alder og er alet opp hos deg?

I salgskontrakten mellom deg og eggprodusenten skal du gi følgende erklæring om hønene: «Oppaleren garanterer at de x antall leverte høner har samme alder og er alet opp hos undertegnede.»

9.10.10 Melder du fra til eggprodusenten så tidlig som mulig hvis du ikke kan overholde erklæringa omtalt i punkt 9.10.9?

Hvis du ikke kan overholde erklæringa omtalt i forrige punkt (9.10.9) (det vil si hvis du leverer suppleringshøner som ikke er fra eget oppal, eller hvis du leverer høner med en annen alder), skal du informere eggprodusenten så tidlig som mulig. Eventuelle suppleringshøner må du levere med egen deklarasjon.

9.10.11 Fører du journal over høner som du leverer fra deg, og lagrer du opplysningene i minst to år?

Når du selger eller gir bort fjørfe, skal du føre journal som inneholder navn og adresser til avsendere og mottakere, hvor mange dyr som ble flyttet, og når de ble flyttet. Du skal oppbevare opplysningene i minst to år og legge dem fram når Mattilsynet ber om det.

§ Krav

Forskrift om sertifisering av fjørfevirksomhet	Lovkrav
--	---------

9.11 SLAKTEKYLLINGPRODUKSJON

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.11.1 Har du tatt kurs i dyrevelferd for slaktekyllingproduksjonen?

Når du holder slaktekylling, skal du ha gjennomgått kurs i dyrevelferd for denne driftsformen.

Innholdet i kurset skal dekke kravene i *forskrift om hold av høns og kalkun*.

Mattilsynet har godkjent Norturas fjørfeskole og kompetanseskolen til Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund (KLF) til dette formålet.

Mer informasjon om helse og velferd for slaktekylling finner du på animalia.no

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
Helse og velferd hos slaktekylling	Bransjekrav

9.11.2 Registrerer du nødvendige produksjonsdata i en produksjonskontroll?

Du må kontinuerlig registrere nødvendige produksjonsdata i en produksjonskontroll som er levert og godkjent av Nortura eller av Kjøtt- og fjørfebransjens Landsforbund (KLF).

9.11.3 Er lysstyrken minst 20 lux på 80 prosent av arealet som dyra har tilgang til?

I rom der du har slaktekylling, skal lysstyrken målt i dyras øyehøyde være minst 20 lux på 80 prosent av arealet som dyra har tilgang til. Du har bare lov til å dempe lyset utover dette hvis en veterinær anbefaler det.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.11.4 Sikrer du at husdyr på beite ikke går inntil veggene på fjørfehuset?

Husdyr, kjæledyr, fugler og andre ville dyr kan være friske bærere av *Campylobacter*. Du bør derfor sørge for at husdyr på beite holder seg mer en 50 meter unna fjørfehuset.

9.11.5 Registrerer du dyras vektutvikling?

9.11.6 Bruker du bare fôr uten koksidiostatika i de siste dagene før slakting?

Dersom du gir dyra fôr som inneholder koksidiostatika, skal du i de siste dagene før dyra skal slaktes, føre dem med slutfôr uten koksidiostatika. Hvor mange dager du skal gjøre dette, kan variere med typen koksidiostatikum; se hva som står i innleggsseddelen.

Fører du med slutfôr fra silo, er det på bestemte vilkår. For det første må du ha minst to førsiloer, og siloen som du skal bruke til slutfôr, må være tømt for annet fôr før du blåser inn slutfôret. For det andre må fôringsanlegget inkludert dagtank, skruer, skåler og renner være tomt før du kjører slutfôr inn i huset. Dette er viktig for å sikre at det ikke finnes koksidiostatika i slutfôret.

§ Krav

Matloven	Lovkrav
----------	---------

9.11.7 Noterer du tidspunktet da du starter med slutfôring, i daglistene?

Dersom du bruker fôr med koksidiostatika, skal du notere tidspunktet da du starter med slutfôring, i daglister. Dette er for at du senere skal kunne dokumentere tidspunktet.

	Svar		
	Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.11.8 Tar du *Campylobacter*-prøver i samsvar med retningslinjene?

Alle flokker av slaktekylling som du slakter til og med de er 50 dager gamle, skal undersøkes for *Campylobacter* før slakting ifølge handlingsplanen mot *Campylobacter*. Du må ta prøver i besetninga maksimalt fire dager før dyra skal slaktes, og resultatet av prøven skal være klart før slaktinga. Prøvene tar du med svaberpinner.

§ Krav

Handlingsplan mot <i>Campylobacter</i>	Lovkrav
Forskrift om kontroll av <i>Salmonella</i> mv.	Lovkrav

9.11.9 Har du hatt veterinær på helseovervåkingsbesøk i løpet av det siste året?

Er du slaktekyllingprodusent og deltar i *Dyrevelferdsprogram slaktekylling*, skal du ha veterinær på helseovervåkingsbesøk to ganger i året. Veterinæren skal journalføre besøkene i HelseFjørfe. Som produsent kan du også gå inn i HelseFjørfe og lese din egen journal.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.11.10 For deg som produserer slaktekylling med tetthet over 33 kg per m²: Har du oppdatert dokumentasjon som beskriver hus og utstyr i detalj?

Dersom du skal produsere slaktekylling med tetthet over 33 kg per m², skal du alltid ha oppdatert dokumentasjon som beskriver hus og utstyr i detalj. Dokumentasjonen skal inneholde

- husplan med størrelsen på arealet som dyra har tilgang til
- informasjon om type strø
- ventilasjonsplan med styringsverdier og tekniske opplysninger
- informasjon om fôrings- og vanningsanlegg
- informasjon om alarm- og backupsystemer

Du skal dokumentere at det er gjennomført teknisk inspeksjon av ventilasjons- og alarmanlegget.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.11.11 For deg som produserer slaktekylling med tetthet over 33 kg per m2: Sikrer du at du overholder kravene som gjelder ammoniakk, karbondioksid, temperatur og luftfuktighet?

Dersom du produserer slaktekylling med tetthet over 33 kg per m2, må du forsikre deg om at hvert hus er utstyrt med ventilasjonsanlegg og varme- eller kjølesystem om nødvendig. Dette skal sikre

- at konsentrasjonen av ammoniakk (NH₃) ikke overstiger 20 ppm og konsentrasjonen av karbondioksid (CO₂) ikke overstiger 3000 ppm målt i høyde med kyllingenes hode
- at temperaturen i dyrerommet ikke overstiger utetemperaturen med mer enn 3 °C når utetemperaturen målt i skyggen er mer enn 30 °C
- at gjennomsnittlig relativ fuktighet målt inne i husdyrrommet gjennom 48 timer ikke overstiger 70 prosent når utetemperaturen er under 10 °C

Du kan sikre at gasskonsentrasjonene ikke blir for høye, ved å ha et ventilasjonsanlegg som er korrekt dimensjonert, og som du i tillegg vedlikeholder og drifter slik du bør. Det er fornuftig å gjøre kontrollmålinger iblant, for å sjekke at ventilasjonsanlegget er dimensjonert og innstilt slik at luftkvaliteten blir riktig. Det kan være fornuftig å inngå en vedlikeholdsavtale med en leverandør av ventilasjonsanlegg.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.12 KALKUNPRODUKSJON

9.12.1 Registrerer du nødvendige produksjonsdata i en produksjonskontroll?

Du må kontinuerlig registrere nødvendige produksjonsdata i en produksjonskontroll som er levert og godkjent av Nortura eller av Kjøtt- og fjørfeforskningens Landsforbund (KLF).

9.12.2 Sikrer du at husdyr på beite ikke går inntil veggene på fjørfehuset?

Husdyr, kjæledyr, fugler og andre ville dyr kan være friske bærere av *Campylobacter*. Du bør derfor sørge for at husdyr på beite holder seg mer en 50 meter unna fjørfehuset.

9.12.3 Registrerer du dyras vektutvikling?

9.12.4 Bruker du bare fôr uten koksidiostatika i de siste dagene før slakting?

Dersom du gir dyra fôr som inneholder koksidiostatika, skal du i de siste dagene før dyra skal slaktes, føre dem med slutfôr uten koksidiostatika. Hvor mange dager du skal gjøre dette, kan variere med typen koksidiostatikum; se hva som står i innleggsseddelen.

Fôr er du med slutfôr fra silo, er det på bestemte vilkår. For det første må du ha minst to førsiloer, og siloen som du skal bruke til slutfôr, må være tømt for annet fôr før du blåser inn slutfôret. For det andre må fôringsanlegget inkludert dagtank, skruer, skåler og renner være tomt før du kjører slutfôr inn i huset. Dette er viktig for å sikre at det ikke finnes koksidiostatika i slutfôret.

§ Krav

Matloven	Lovkrav
----------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.12.5 Noterer du tidspunktet da du starter med slutføring, i daglistene?

Dersom du bruker fôr med koksidiostatika, skal du notere tidspunktet da du starter med slutføring, i daglister. Dette er for at du senere skal kunne dokumentere tidspunktet.

9.12.6 Har du hatt veterinær på helseovervåkingsbesøk i løpet av det siste året?

Er du kalkunprodusent og deltar i *Dyrevelferdsprogram kalkun*, skal du ha veterinær på helseovervåkingsbesøk to ganger i året. Veterinæren skal journalføre besøkene i HelseFjørfe. Som produsent kan du også gå inn i HelseFjørfe og lese din egen journal.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.13 ALARMSYSTEM OG NØDLØSNINGER

9.13.1 Har fjørfehuset alarm som varsler strømbrudd og for høy eller for lav temperatur?

Når det er mange dyr i huset på en varm sommerdag, kan et strømbrudd få fatale følger. For å hindre slike uhell er du nødt til å ha en alarm som du funksjonstester jevnlig. Alarmsystemet skal være slik at alarmen kan oppfattes av personer som vet hvilke tiltak de skal iverksette.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.13.2 Kontrollerer du alarmen etter behov og minst en gang i uka?

Når det er mange dyr i huset på en varm sommerdag, kan en strømbrudd få fatale følger. For å hindre slike uhell er du nødt til å ha en alarm som du funksjonstester jevnlig. Alarmsystemet skal være slik at alarmen kan oppfattes av personer som vet hvilke tiltak de skal iverksette.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

9.13.3 For deg som driver med slaktekylling, kalkun eller oppal av unghøner: Har du en plan for funksjonstesting av nødstrømsaggregat?

Det meste i et moderne fjørfehus er avhengig av strøm. Et strømbrudd er en kritisk situasjon som krever at du har nødaggregat. For å sikre at dette starter med en gang, må du teste det jevnlig.

Forskrift om hold av høns og kalkun sier blant annet dette:

«Alle tekniske innretninger som har betydning for dyras velferd skal kontrolleres minst en gang daglig. Oppdages feil eller mangler skal disse straks rettes. Hvis dette ikke er mulig, skal nødvendige tiltak iverksettes for å beskytte dyra inntil utbedringer er foretatt. Dersom driften er avhengig av strøm for å ivareta dyras behov på en forsvarlig måte, skal det være tilgang på strømaggregat ved strømbrudd.»

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

Svar		
Ja	Nei	Ikke aktuelt

9.13.4 Er det rutiner på gården som sikrer at dyra får dekket behovene hvis det er strømbrudd eller en stopp i den ordinære vanntilførselen?

Hvis det er strømbrudd eller en stopp i vanntilførselen har du kort tid på deg til å sikre at dyra får dekket behovene sine. Du bør derfor ha tenkt igjennom på forhånd hvordan du vil løse situasjonen dersom strømmen går eller vannforsyningen blir borte.

§ Krav

Forskrift om hold av høns og kalkun	Lovkrav
-------------------------------------	---------

	Svar	
Ja	Nei	Ikke aktuelt